

Det grønlandske hjemmestyre

Frederik Harhoff

1. Hjemmestyrets baggrund og tilblivelse¹

Hjemmestyrets historiske baggrund er den ca. 250 år lange danske kolonisering af Grønland. Indtil 1953 havde Grønland status som dansk koloni, og indtil dette tidspunkt havde Den Kongelige Grønlandske Handel (KGH) monopol på al handel og transport m.v. til og fra Grønland. – Grønlands nye stilling som ligeberettiget del af Det danske Rige blev gennemført ved grundlovsrevisionen i 1953, hvorved bl.a. også frihedsrettighederne kom til at gælde i Grønland.

Et af de væsentligste formål med denne status-ændring var formidling af overgangen til en kapitalistisk markedsøkonomi baseret på udvikling af et effektivt privat erhvervsliv, men på trods heraf forløb denne udvikling langsommere og anderledes end forventet. Den private (danske) investeringslyst i Grønland har primært været knyttet til gennemførelsen af den *statslige* tilvejebringelse af hovedsagelig infrastrukturelle anlæg og øvrige almene materielle produktionsbetingelser. Selvstændige private (danske) investeringer i grønlandsk *produktion* har derimod været forholdsvis beskedne, og kun i *cirkulations*sektoren, dvs. i handels-, omsætnings- og servicevirksomheder, hvor den investerede kapital omslagstid er kortere, har der været tale om privat investering af nogen betydning. – Produktion og erhvervslivet i Grønland er således stadig domineret af de statslige aktiviteter, som udføres gennem KGH og Grønlands Tekniske Organisation (GTO), og dette er et udtryk for, at en egentlig kapitalistisk økonomi aldrig er slået rigtig igennem i Grønland. – Store dele af den grønlandske befolkning er derimod – som led i bestræbelserne på at skabe det fornødne grundlag for en markedsøkonomi – blevet tvangsmæssigt koncentreret i de større byer på Vestkysten, hvilket har medført arbejdsløshed, underbetaling, proletarisering og kulturel opløsning af befolkningen i disse byer. Disse tendenser er yderligere blevet forstærket efter nedgangen i fiskeriet i midten af halvfjerdserne.

Politikken om koncentration af bygdebefolkningen i de større åbentvandsbyer langs vestkysten blev formuleret i Grønlandsudvalgets betænkning fra 1964 (Betænkning nr. 363/1964). Juridisk set er det karakteristisk for *funktionen* af den stærkt indgribende *regulering*, der fulgte af

1) Hjemmestyreløven er gengivet bagerst side 169, hvortil jeg iøvrigt henviser. – Hensigten med denne artikel er ikke at gennemføre en detaljeret redegørelse for ordningen og lovens bestemmelser, men alene at pege på enkelte retlige problemer vedrørende Hjemmestyrets funktion.

koncentrationspolitikken, at reguleringsformen ikke var den traditionelle retsform (lov, anordning), men indirekte styring via bevillingsreduktioner og nedtrapning af KGH's forsyningstilførsler til de udsteder og bygder, der skulle nedlægges. Befolkningen i disse bebyggelser bad derfor oftest selv om at blive flyttet.

I oktober 1972 – umiddelbart efter EF-afstemningen, hvor flertallet i Grønland stemte nej til medlemskabet – præsenterede Det grønlandske Landsråd et ønske om større medindflydelse og ansvar for Regeringen. Året efter nedsattes et rent grønlandsk »Hjemmestyreudvalg«², der i 1975 afgav et såkaldt »Forhandlingsoplæg og delbetænkning«. De forskellige kompetenceområder blev heri opdelt i fælles- og særanliggende ganske som i det senere vedtagne Kommissionsforslag. Delbetænkningen adskilte sig imidlertid herfra på ét væsentligt punkt, nemlig for såvidt angår råstof-området, som Hjemmestyreudvalget foreslog overført som *særanliggende* for Grønland. (Råstof-området er i den endelige hjemmestyreordning henlagt som fællesanliggende).

I oktober 1975 blev *Hjemmestyrekommissionen* nedsat med repræsentanter for Det grønlandske Landsråd og en observatør for de Grønlandske kommuners Landsforening, samt repræsentanter for Regeringen og Folketinget. Hjemmestyrekommissionen afgav sin endelige betænkning i april 1978, hvorefter hjemmestyreloven blev vedtaget i folketinget med ikrafttræden d. 1. maj 1979.

2. Hjemmestyrets funktion

Det er givet, at EF-afstemningen i 1972 og uddelingen af olieeftersøgningskoncessionerne i 1974 – begge med betydelig grønlandsk modstand – har forstærket de grønlandske krav om øget indflydelse. Det er imidlertid karakteristisk for betænkingsarbejdet, at de *grønlandske* begrundelser for Hjemmestyrets indførelse har været de mest fremtrædende. Hjemmestyrekommissionen anfører således:

»Det har gennem de seneste årtier været karakteristisk for den danske holdning at være lydhør overfor den grønlandske befolknings ønsker. Denne lydhørhed overfor en gruppe medborgeres berettigede ønsker er en del af en demokratisk grundholdning, der da også må føre til, at man kommer dette mindretals ønsker om øget indflydelse på egen skæbne i møde på en positiv måde.«³

2) Ifølge Ove Johansen, »Politica« nr. 4/1980, side 7, havde man fra grønlandsk side ønsket et paritetisk sammensat udvalg med både danskere og grønlændere, mens Regeringen ønskede et rent grønlandsk udvalg. Herved opnåedes en foreløbig præcisering af de grønlandske krav, således at egentlige forhandlinger med Rigsmyndighederne indtil videre blev udskudt.

3) Hjemmestyrekommissionens betænkning, bind 1, side 14.

Hjemmestyrekommissionen gengav næsten ordret det grønlandske Hjemmestyreudvalgs egen forklaring på baggrunden for kravet: at grønlændernes kultur, livsvilkår, sprog og historie er så forskellige fra danskernes,

»at forholdet mellem danskere og grønlændere aldrig kan blive det samme som forholdet mellem jyder og sjællændere«. ⁴

samt at den menige grønlander har fået en følelse af at stå udenfor hele udviklingen, og derfor er blevet passiv i politisk henseende.

Spørgsmålet er imidlertid, om der udover de af Hjemmestyrekommissionen anførte demokratiske begrundelser har været andre, selvstændige motiver for den danske stat til at imødekomme de grønlandske krav – herunder evt. om der i tilslutning hertil har foreligget omstændigheder, der har nødvendiggjort ændringerne i Grønlands styrelse.

De danske interesser er ikke udtalt direkte i den gennemførte ordning, og må derfor udledes af ordningens funktion.

I det *politiske* perspektiv må det først og fremmest pointeres, at hele ordningen hviler på forudsætningen om rigsenhedens bevarelse. Heri ligger, at der ikke er lagt op til grønlandsk selvstændighed i traditionel folkeretlig betydning, og heraf følger videre, at visse centrale beføjelser heller ikke *kan* overdrages til Hjemmestyret – fx. udenrigs- sikkerheds- og valutapolitikken ⁵. Reguleringen af visse lokale forhold er derimod henlagt til en politisk-administrativ struktur med folkevalgte grønlandske organer, som med den fornødne juridiske kompetence er gjort ansvarlige for forvaltningen af de pågældende områder. Ansvar er pålagt således, at Rigsmyndighederne i tilfælde af *tvivl* om Hjemmestyrets kompetence (dvs. hvis Hjemmestyret fx lovgiver anderledes end forudsat) kan indbringe spørgsmålet for et særligt *nævn* bestående af repræsentanter fra Hjemmestyret og Regeringen og Højesteret. I den tid hvor spørgsmålet om Hjemmestyrets saglige eller formelle kompetence prøves af Nævnet, kan Regeringen tillige *suspendere* Hjemmestyrets retsakt, jfr. Hjstl. § 18, stk. 3. Det retlige ansvar, som Hjemmestyret i tilfælde af en kompetenceoverskridelse således er underlagt, er med andre ord ret vidtgående. – Jeg tilføjer for sammenligningens skyld, at det politiske ansvar som Hjemmestyret er underlagt »nedadtil«, dvs. i forhold til den grønlandske befolkning, er langt mindre håndfast og fx end ikke indebærer udskrivning af

4) Hjemmestyreudvalgets delbetænkning s. 17. Refereret i Hjemmestyrekommissionens betænkning, bind I, side 13.

5) Folkeretlig selvstændighed her anvendt som hos Ross, Lærebog i folkeret 1976, s. 14 ff.: Folkeretlig selvstændighed (retsevne) tillægges det samfund, der effektivt optræder som øverste retsmagt i forhold til dets borgere.

At de nævnte politik-områder fortsat henhører under Rigsmyndighederne fremgår af Betænkningen, side 18.

nyvalg til Landstinget som følge af mistillidsvota eller andre former for parlamentarisk vælger-afhængighed ⁶.

Grønlandernes krav om kontrol over egne forhold kan vanskeligt defineres éntydigt, men at dømme efter Hjemmestyreudvalgets delbetænkning fra 1975 og den efterfølgende politiske debat i Grønland, synes der dog at være en betydelig afstand mellem kravene og det faktisk etablerede hjemmestyre. Selvom der altså i høj grad er interesse modsætninger i Grønland med hensyn til såvel den fremtidige tilknytning til Danmark, som til graden af afhængighed af danske private og statslige interesser, er det givet, at der samtidig i Grønland kan konstateres en stærk oplevelse af – og forventning om – et reelt politisk og juridisk ansvar for egne forhold. Oplevelsen står imidlertid næppe mål med den faktisk overdragne kompetence, og det er netop denne forskel mellem det abstrakte krav og det konkrete Hjemmestyre, der knytter et særligt ideologisk præg til det grønlandske Hjemmestyre.

Fra dansk side er det fremhævet ⁷, at Hjemmestyrekommissionen i kraft af sin politiske sammensætning måtte finde en politisk løsning, der kunne forhindre en *sprængning* af relationerne mellem Grønland og Danmark, fordi forholdet mellem disse allerede i begyndelsen af 70'erne var *kritisk*. Der er efter min opfattelse næppe nogen tvivl om, at en uændret opretholdelse af de hidtidige forbindelser mellem Grønland og Danmark ville have medført betydelig social og politisk uro i Grønland, hvis konsekvenser det på længere sigt kunne være vanskeligt at overskue. Hjemmestyrets indførelse har formodentlig opfanget en stor del af den grønlandske utilfredshed, og Hjemmestyret har derfor tillige fået en vigtig socialt og politisk *stabiliserende funktion*.

Økonomisk indebærer Hjemmestyreordningen en væsentlig forenkling og dermed *billiggørelse* af de administrative forbindelsesled mellem Grønland og Danmark. Dette har i sig selv været et vigtigt led i Hjemmestyrets funktion. Vigtigere endnu er det, at staten har sikret sig fortsat herredømme over og ejendomsret til de grønlandske råstoffer, hvis internationale økonomiske betydning vil være stigende i fremtiden. Selvom Landstinget både i Hjemmestyreloven og i den nye Minelov formelt har mulighed for at nedlægge »veto« mod iværksættelse af forundersøgelser, efterforskninger og udnyttelser af råstofferne, er der tilsyneladende parlamentarisk flertal i Danmark for, at Regeringen i en skærpet eller truet forsyningssituation kan være nødsaget til at iværksætte efterforskning/udnyt-

6) Ifølge Hjemmestyrelovens §2 og Landstingsvalglovens §2 vælges Landstingets medlemmer for 4 år ad gangen. Når Hjemmestyret og dets organer således ikke i videre udstrækning er gjort afhængig af den grønlandske befolkning medfører det en højere grad af autonomi overfor den politiske opinion i Grønland, og samtidig en mere effektiv dansk kontrol over Hjemmestyrets beslutninger.

7) Prof. dr. jur. Isi Foighel, »Hjemmestyre i Grønland«, UfR 1979 B side 90. (Udk. marts 1979).

telse på trods af et grønlandsk veto. Der er dog grund til at tro, at Regeringen forinden vil være i stand til at lægge et så betydeligt pres på Landstinget, at et grønlandsk veto opgives eller undgås. Med hensyn til Hjemmestyrets overtagelse af det grønlandske erhvervsområde, er det indtil videre uklart, hvorledes afviklingen af KGH's dominans skal foregå. Den omstændighed, at KGH gennem mange år har været underskudsgivende, vil imidlertid i det omfang Hjemmestyret overtager eller afvikler de urentable sektorer medføre besparelser i det statslige budget.

3. Hjemmestyrets form.

Hjemmestyrets retlige konstruktion er en *delegation* af lovgivende og udøvende kompetence fra Rigsmyndighederne til Hjemmestyret på bestemte, afgrænsede områder, og indenfor et afgrænset territorium. Delegationskonstruktionen er fremhævet i Kommissionens betænkning⁸ og indebærer i overensstemmelse med herskende statsretlig teori⁹, at Hjemmestyreorganerne – i praksis Landstinget – får kompetence til at udstede retsregler *med samme retskraft (lovskraft)* som love udstedt af Folketinget.

Spørgsmålet er, om dette udgangspunkt medfører, at Hjemmestyrets love fortrænger tidligere folketingslove indenfor Hjemmestyrets kompetence (derogatorisk kraft), og at Folketinget omvendt ved senere lovgivning kan tilbagekalde eller ændre den grundlæggende delegationslov – dvs. selve Hjemmestyreloven eller Hjemmestyrets retsakter.

Hjemmestyrets lovgivningskompetence er opdelt i to kategorier svarende til finansieringsformen på det pågældende reguleringsområde. Til regulering af »selvfinansierede« områder udsteder Hjemmestyret »Landstingslove«, medens det på »tilskudsfinansierede« områder kan udstede »Landstingsforordninger«. Forskellen mellem disse retsakter hidrører fra princippet om, at lovgivningsmagt og bevillingsmyndighed ikke bør adskilles – et princip, som Hjemmestyrekommissionen lagde afgørende vægt på ved opbygningen af Hjemmestyret. Retligt kommer forskellen til udtryk på den måde, at landstingslovene har hjemmel direkte i Hjemmestyreloven, medens landstingsforordningerne derimod har hjemmel i konkrete danske bemyndigelseslove, i hvilke Folketinget i hvert enkelt tilfælde udstikker rammer og principper for reguleringen og forvaltningen af det pågældende område.

Jeg følger mig ikke overbevist om nødvendigheden af denne sondring, der ifølge Hjemmestyrekommissionen¹⁰ væsentligst er begrundet i hensyn-

8) Hjemmestyrekommissionens bet. I, side 21. Se endvidere Foighel, a.st., side 91.

9) Alf Ross, »Om såkaldt delegation af lovgivningsmagt« i Statsretlige Studier, Kbh. 1959, side 125-168.

10) Hjemmestyrekommissionens betænkning, Bind 1, side 53.

net til Folketingets kontrolmulighed. Sondringen rejser nemlig et juridisk problem vedrørende retsakternes retskraft, idet henholdsvis love og forordninger er udslag af forskellige materielle, personelle og processuelle kompetencenormer. På de selvfinansierede områder er Landstinget i kraft af delegationen i Hjemmestyrelovens §4 *lovgivende myndighed*, medens det samme landsting på de tilskudsfinansierede områder i kraft af den generelle bemyndigelse i Hjemmestyrelovens §5 og den konkrete bemyndigelse i Folketingets bemyndigelseslov har rollen som *udøvende myndighed*, der skal forvalte området indenfor bemyndigelseslovens rammer. Kommissionen udtaler ganske vist,

»at ordningerne på de tilskudsfinansierede områder *i praksis* vil opleves som givende hjemmestyret stort set samme grad af bevægelsesfrihed som på de områder, hvor den lovgivende myndighed er delegeret fuldt ud.«¹¹

Ordlyden af bestemmelserne i Hjemmestyrelovens §4 og §5 giver holdpunkt for den antagelse, at der alene på de selvfinansierede områder er tale om egentlig delegation, hvor Hjemmestyret kan tilsidesætte ældre folketingslove, medens der på de tilskudsfinansierede områder kun er tale om simpel bemyndigelse til at træffe bestemmelser med underordnet retskraft. Det fremgår ikke klart af betænkningen, om denne forskel mellem de to typer retsakter er tilsigtet, selvom Hjemmestyrekommissionen ganske vist udtaler, at

»der strengt juridisk ingen forskel er mellem landstingslove og landstingsforordninger. Landstingets kompetence hidrører i begge tilfælde fra en af Folketinget vedtaget lov.«¹²

Det er nemlig ikke noget relevant argument i denne sammenhæng, at både landstingslove og landstingsforordninger begge hidrører fra danske folketingslove – det samme er jo tilfældet med administrationens retsakter hvadenten disse er udslag af simpel bemyndigelse eller delegation. Afgørende er netop retskraften, dvs. spørgsmålet om, hvorvidt en landstingsforordning kan fortrænge (tilsidesætte, træde i stedet for) en ældre dansk folketingslov. Principielt må det gælde, at Landstinget kan ændre bestående rigslove på de områder og i det omfang, hvor dette har været forudsat i Hjemmestyreloven og – muligvis – i de konkrete bemyndigelseslove. Hvorvidt dette er tilfældet må bero på fortolkning af Hjemmestyreloven (evt. også bemyndigelsesloven). Og i denne sammenhæng er der adskiligt, der tyder på, at det på de selvfinansierede områder har været tanken

11) do, side 24.

12) Hjemmestyrekommissionens betænkning I, side 24.

at udviske trinfølgen mellem rigslov og hjemmestyreløvs ved delegation, medens det på de tilskudsfinansierede områder forekommer uafklaret.

Det andet principielle spørgsmål er, om Hjemmestyret i overensstemmelse med hidtidig statsretlig teori kan ophæves eller ændres énsidigt ved folketingslov. Max Sørensen har ment¹⁴, at spørgsmålet for såvidt angår det færøske hjemmestyre må besvares benægtende i den forstand, at Hjemmestyret på Færøerne ikke kan ophæves grundlovsmæssigt ved lov som følge af dets særlige politiske forudsætninger. Den økonomiske og *politiske baggrund for det færøske hjemmestyre* er imidlertid på afgørende punkter forskellig fra Grønlands, hvorfor Max Sørensens betragtning næppe uden videre kan overføres til det grønlandske hjemmestyre. Når der i Hjemmestyrekommissionens betænkning er gjort så relativt meget ud af redegørelsen for rigsenhedens bevarelse og begrænsningerne i Hjemmestyrets kompetence, vil det vanskeligt efterfølgende kunne gøres gældende, at der *rent juridisk* skulle være noget til hinder for at ophæve eller i hvert fald indskrænke Hjemmestyret, jfr. ovenfor om det principielle juridiske udgangspunkt. Af samme grund har der heller ikke været rejst spørgsmål om ændring af Grundloven i forbindelse med det grønlandske hjemmestyres etablering. Noget andet er, at Rigsmyndighederne – omtrent som med det færøske hjemmestyre – har underlagt sig en *politisk* forpligtelse til ikke at ophæve eller indskrænke det grønlandske hjemmestyre, men denne pligt vil næppe kunne kræves respekteret af domstolene. Et forfatningsretligt problem som dette må derfor løses ved en stillingtagen til, om der med Hjemmestyreløven er skabt en ordning, der også binder fremtidige Folketing. Meget synes at tale for dette.

På tilsvarende måde antager jeg det forholder sig med Rigsmyndighedernes adgang til at ændre/ophæve Landstingets *retsakter*. Retligt er der næppe noget til hinder herfor, hvorimod det i et politisk perspektiv vil være særdeles ømtåleligt. I tilfælde af, at Hjemmestyret overskrider sin kompetence, er Rigsmyndighedernes indgreb i Landstingets *retsakter* henlagt i den allerede omtalte procedure i Hjemmestyreløvens § 18 med den særlige stødpude-funktion. Skulle Rigsmyndighederne nogensinde komme i den situation, at en ændring af Det grønlandske Landstings *retsakter* anses for nødvendig, vil § 18-proceduren med den særlige nævns-behandling antagelig opfange en stor del af den politiske uro, som indgrebet kan/vil afstedkomme. § 18-proceduren synes at hvile på modsætningen eller samspillet mellem det juridisk mulige og det politisk realiserbare, hvilket illustrerer disse to ideologiske niveauers relative autonomi og indbyrdes sammenhæng.

14) Max Sørensen, Statsforfatningsret 1969, s. 51f.

4. Arbejdskraftloven – et eksempel.

Landstingets kompetencekonflikter anskueliggøres udmærket ved den nyligt ikrafttrådte Landstingslov (nr. 1 af 12. marts 1980) om ansættelse af arbejdskraft i Grønland (ikrafttr. 1. januar 1981). Loven går i korthed ud på, at der indenfor hele det ufaglærte arbejdsområde, samt enkelte andre særskilt opregnede arbejdsområder, *kun må ansættes grønlandsk arbejdskraft*, hvilken er nærmere defineret i loven¹⁵.

Lovens forbud retter sig mod arbejdsgiverne, og såfremt der ikke forefindes fornøden grønlandsk arbejdskraft, kan det stedlige kommunale arbejdsmarkedsudvalg give *tilladelse* til ansættelse af fremmed arbejdskraft.

Loven diskriminerer således fremmed arbejdskraft til fordel for dele af den lokale grønlandske arbejdskraft, og hermed opstår spørgsmålet – både i relation til EF-ret og dansk ret – om det er lovligt at vedtage regler om diskrimination på grundlag af nationalitet/bopæl. I det omfang spørgsmålet besvares benægtende, rejses spørgsmålet igen om Hjemmestyrets *kompetence*.

Efter national ret er det tvivlsomt, om der lovligt kan forskelsbehandles for samme rettighed på grundlag af bopæl. Det strider formentlig mod et lovgivningspolitisk princip om retslighed, men bortset herfra kan der næppe påvises juridiske forbud herimod i den forstand, at domstolene efter traditionelle betragtninger antagelig ikke vil underkende en gyldigt tilbleven retsakt med et sådant indhold. Retlig forskelsbehandling *for* Grønland som helhed er almindeligt forekommende, mens forskelsbehandling *i* Grønland mellem grønlændere og andre vistnok kun kendes fra det stærkt kritiserede »fødestedskriterium«.

Efter EF-retten er forholdet lidt anderledes. Internationale retsregler om forbud mod diskrimination på grundlag af nationalitet har normalt den funktion at *standardisere* de internationale konkurrencebetingelser mellem virksomhederne i eksportkonkurrerende lande¹⁶. EØF-traktatens art. 7 og art. 48 indeholder klare forbud mod nationalitetsdiskrimination, og spørgsmålet er herefter om Landstinget har overskredet sin kompetence i Hjemmestyrelovens §10. Justitsministeriet og Udenrigsministeriet har under lovforslagets behandling stillet sig tvivlende overfor lovens overensstemmelse med EØFT, og EF-kommissionen menes at have tilkendegivet et standpunkt af principielt samme indhold, men dog således at Kommissionen på det foreliggende grundlag ikke ville rejse indvendinger

15) Loven er den endelige vedtagelse af det første gang i 1974 fremsatte lovforslag om arbejds- og opholdstilladelser i Grønland.

16) Nationale regler om diskrimination på grundlag af nationalitet vil ofte være kæmpet igennem af arbejderklassens organisationer, medens internationale regler om forbud mod sådan diskrimination skal sikre en standardisering af arbejdskraftens pris i den internationale handel og produktion.

mod loven. Landstinget har på sin side tilsyneladende vedtaget loven uden forinden at sikre sig Rigsmyndighedernes indforståelse. Rigsmyndighederne har imidlertid klart givet udtryk for overfor Kommissionen, at loven *ikke* strider mod EF-retten, og Grønlands Landsret vil formentlig henholde sig hertil, hvis spørgsmålet indbringes som søgsmål. Hvis spørgsmålet om arbejdskraftlovens forenelighed med EØFT alligevel bliver indbragt for EF-domstolen efter EØFT. art. 177 som præjudicielt søgsmål, vil Regeringen næppe indbringe spørgsmålet om Landstingets kompetence for Nævnet og derefter suspendere arbejdskraftloven, fordi Regeringen i *dette tilfælde* officielt har præjudiceret sit standpunkt. Men *skulle* der i EF ikke kunne lægges en positiv fortolkning til grund, eller opnås hjemmel til dispensation for den grønlandske lov efter EØFT, kan Regeringen i yderste konsekvens blive nødsaget til at suspendere loven. Eksemplet illustrerer de vanskeligheder Landstinget kan komme i ved afgrænsningen af dets kompetence.

5. Sammenfatning

Administrationen af Grønland og reguleringen af grønlandske forhold har med Hjemmestyret undergået nogle *formæssige* ændringer. Disse ændringer afspejler styringens ændrede *funktion*, som hovedsagelig er et udslag af et politisk krav om øget selvbestemmelse og forandringer i de internationale akkumulationsbetingelser.

Ændringerne i Hjemmestyrets form og funktion er imidlertid ikke éntydige, ligesålidt som baggrunden for disse ændringer er det. Ikke bare i Grønland, men også i Danmark består der markante meningsforskelle og interesse modsætninger med hensyn til karakteren og udstrækningen af Hjemmestyrets kompetence, samt med hensyn til hvad Hjemmestyret kan og skal bruges til. Hele spørgsmålet om, hvorledes retlige konflikter mellem ældre grønlandske grundrettigheder og nye landstingsretsakter på den ene side, og danske retskilder på den anden, bedst lader sig løse, afspejler på det juridiske niveau den usikkerhed, som både politisk og økonomisk præger det grønlandske hjemmestyre.

På denne baggrund er det tvivlsomt, om den danske statslige kontrol i virkeligheden har ændret karakter. Fremtrædelsen er blevet mere subtil, men indflydelsen over de grønlandske forhold er næppe blevet mindre reel. På den anden side synes der at tegne sig nogle muligheder for Landsstyret til at overskride Hjemmestyrets rammer, og i den forbindelse er det vigtigt, at der i Grønland hurtigt indhøstes erfaringer med hensyn til planlægning og konfliktløsning. Grønlands fortsatte industrialisering og udviklingen af produktivkræfterne vil efter Hjemmestyrets indførelse i højere grad *kunne* indrettes efter økologisk og socialt definerede betingelser. Skabelsen af en grønlandsk selvbevidsthed kan via uddannelsesapparatet og kulturformidlingen prioriteres i overensstemmelse hermed. På

råstofområdet, hvor interesse modsætningerne er klarere, vil styrkeforholdene vise, om Hjemmestyret vil være i stand til at sikre politiske og økonomiske hensyn til det grønlandske samfund.

Hjemmestyrets maksimale udnyttelse af disse og andre muligheder vil potentielt kunne fremtvinge materielle og politiske konflikter, der udløser krav om revision af Hjemmestyreordningen. Om – og i bekræftende fald hvorledes – dette vil ske, afhænger af fremtiden.